

**Mitalala ya kwisiia ya isese sya tumeme twa mbai syonthe say nthi
ino ivindani yii ya uwau uyu uunyaiika na mituki wa COVID -19
Muvea wa kuvitukiwa kwa mbai**

Cultural Survival

Mbai nivithikiitwe ni thina uyu wa uwau wa COVID 19 Ula uunyaiika mituki muno anduni.

Muvea wa wa kuvithukiwa kwa mbai (kana cultural survival) kuteethesya isese sya tumeme twa mbia syonthe sya nthi yitu ila itonya kuete kivathukanyo kinene muno unduni ula mbai situ sikwete kukitana na thina uyu utwikumbilite.

Isese sya tumeme twa mbaia syonthe sya nthi yitu ni muiyo wa vinya muno andu ma mbai syonthe kutumia kwa kuweta mawoni moo mateukia kwithiwa na ivuso ya kumya woni waku, kunyaiikya mauvoo ma vata na utethyo kwa andu ma mbai syonthe ninengetwe vinya uyu kwisila tumemeni.

Galina Angarova
Executive Director
Cultural Survival

Ualania wa mituo miseo ya kukitana na uwau wa COVID – 19

Kielelo kya ualania uyu wa mituo miseo ya kukitana na uwau uyu wa COVID 19 ni muiyo wautetheesya ataangasi ma tumeme twa mbai syonthe sya nthi yitu nikana COVID -19 wani witu wa kila muthenya.

Kieleelo Kinene:

Ni kwithiwa na muiyo wa ngwatanio wa atangaasi ma isese ma isese syi kivathukanio sya mbai syonthe kunenea na kuvithukira mathina onthe ala maumanite na uwau uyu wa COVID -19

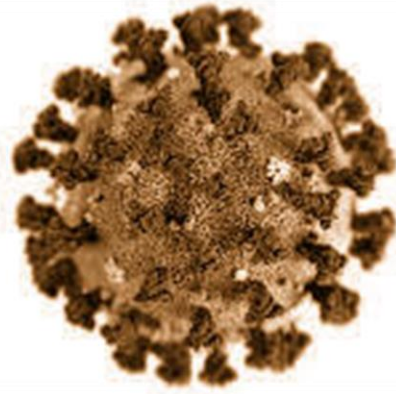
Ethukiisya:

Ualania uyu ni muiyo wa vata kwa ataangaasi ma tumeme, akolania ma mauvoo kila vandu, aneeni on the na anyaaikya ma mauvoo nthi yonthe kwa usuviiku woo ivindani yii ya COVID-19.

COVID-19

Mundu nukomanite na uwau yuyu umilite ya mbee kuu nthi ukwitwa COVID -19.

Nzanzo ya uwau uyu noikwetwe kumanthwa. Na nundu wa masilikali ma nthi syonthe.

Kuete mawalanio ala meuvatana kuthengeania kwa andu, ni kwithiitwe na mathina nthini wa umanthini wa mbesa, kisiasa, na kuvulnan ta mbai.

Thina uyu wikumbilite nthi yonthe nunatumie tusoania ingi yiulu wa kilio kila mituo na umanthi wa mbai syonthe ukwaatie na undu utonnya kailya ngwatanio yitu, tuilye vaa nthi.

Mbaitu tukilei ivindani yii twiyumye tuseuvye nzia ingi sya mikalile yitu na mawia maitu ala matekwanangna mawithyululuko maitu.

Ngwatano ya isese sya mbai syonthe nikwatite ivuso inene ivindani yii. Methoni ma ivnda yii twikumbilitwe ni thina uyu , anyaiikya ma mauvoo nimalitwe ni kunengana mauvoo ma kina mena utheu na uatii muvea wa kuvitukiwa kwa mbai (kana cultural survival) uetete ualano uyu vamwe na kwitika mbu thinani uyu utwikumbilite uitambua wia ula ukunawa ni tumeme na maana ma usuvio wa atandithya ma uvoo.

Lilikana maundu ala twitwe ni twike ni vamwe na kwivatana na kundu kwina wingi wa andu, kwikala tutanisya na itambya yimwe na nusu kuma kwa ula ungi, kuthamba moko maitu nesa na kutumia katambala kala kaseuvitwe kwa kukunika munuka na manyuu maitu kila ivinda.

Uvinduku uyu niuetie ivuso iseo ya kwiiosya yiulu wa undu ula twiyumilitye kutonya utuma tukwatwa ni uwau uyu na undu ula tutonya ta mbai kukitana na uwau

Utheu, kiwu kya kunywa na ndawa

Kwithiwa tutekuvika masivitalini maitu ndawa kiwu kiseeo kya kunywa na kukwata mauvoo nesa yiulu wa uwau uyu kwa kila mundu ni imwe sya itumi ila tutonya utuma tukwatwa ni uwau uyu ta mbai

Mikalile yitu ta mbai, maleu maitu, ndawa sya miti na ngwatatnio sya miti ni imwe tukwona ta mavinya maitu ta mbai.

Kuma muveani wa kuvitukiwa ni mbai (Kana Cultural Survival), twinyaiikya tuyitika mbu tuma uyu utwikumbilite wa COVID -19 tuitambua kilio kya tumeme na vata wa unyaiikya wa mauvoo kwisila tumemeni na kuseesea anyaiikya ma mauvoo. Ithi ni sielelelo sya mikalile ya kwisuvia ivindani yu ya utadithya wa mauvoo ma COVID 19. Siseelo ithi siaanitwe ilungu ili:

Kilungu kya mbee kyelekele atangaasi ma mauvoo na ateethesya moo.

Kilungu kya keli ni mutalatala wa kumilya uvo o nziani nzeo kwa mbai syonthe sya nthi yitu

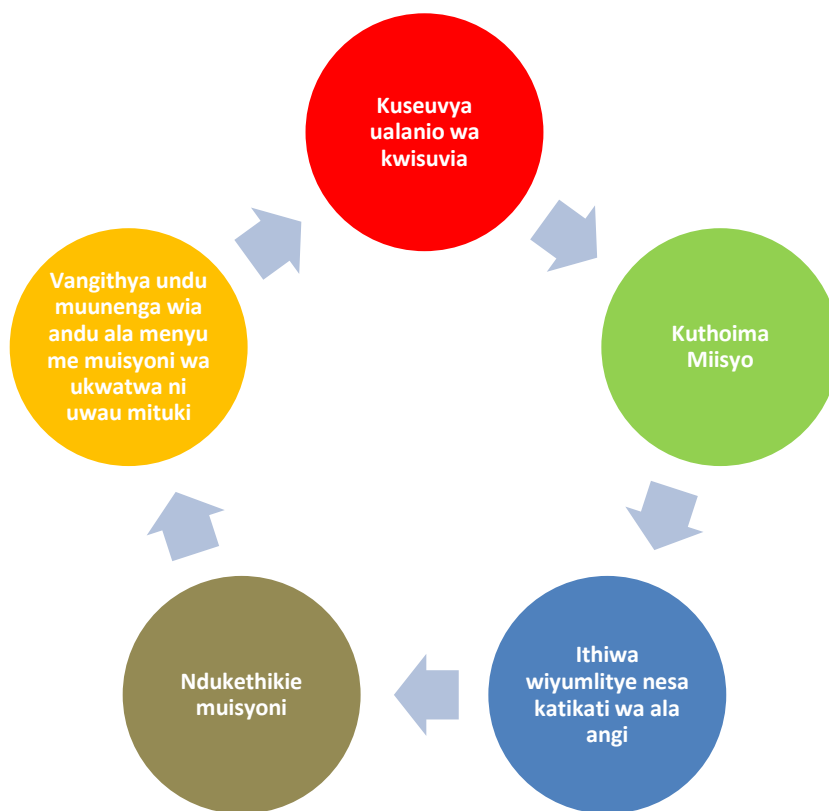

Kilungu kya mbee

Athukumi ma tumemeni na ala meyumilitye kuthukuma vate adivi(kana volunteers)

Athukumi ma utandithya wamauvoo kwisila tumemeni. Maiilitwe ni kwika ata?

Kwisuviaa mbee!

Kuseuvya ualanio wa kwisuvia wa uthukumi wa tumemeni

Ni kindu kya vata mwikale nathi inywothe mume na ualanio uyu na muikolwe ni mawenndeesyo ma ngwatanio ya muvea wa utheu wa ndunnia yonthe (world Health Organization (WHO) wa silikali ya katikati; ya muungamii wa utheu na mauungamii ma kila kisio kila nathi.

Kuthoima Miisyo

Ila watembea kuu anduni ithiwa wisi na uatiiiia matmbya ala aungamii ma i-mbai na aungamii ma kisio malanitye. Kii nikyo kindu kya mbee vyo kya kwiseseea.

Ithiwa wiyumlitye nesa katikati wa ala angi

Ta mutaangasi wa kamemem nikanan wivetane na mathina ala utonya kukumbana namo nundu wa usii na matambya ala mosetwe ni kila nthi. Niuseo ona ou ukethiwa wina kivandi kya kwonainia wi mutangaasi wa kamemeni winthini kana nza wa vala nthukumiaa

Ndukethikie muisyoni

Thayu waku ni wa vata vyu kute utaangaasi kwa kitumi kii ndukeyumilye muno kundu kula kwina muisyo munenen wa uwau ateo wiliite ngua sya kwisesea , kwoou ndukatate. Lilikana kana atnagaasi nilaisi muno kukwa ni uwau uyu.

Vangithya undu muunenga wia andu ala menyu me muisyoni wa ukwatwa ni uwau mituki

Ethiwa kati wenyu athukumi ve andu aima muno kii myaka kana ethiwa ve amwe mena mowau ala matavooa, mundu wikalaa namo mwiini, nimailitwe kuaiwa wia ula matonya ukuna me misyini yoo.

Ikala uithesya vandu vala uthyukumiaa wekalanga kalunu kanini

Tumia syindu ila tuthingisyaa matu twiwe wasya (microphones) iseuvitwe na muto

Wamina uneeni waku na andu ala tuthokyete mawiani maitu kumakulya makulyo masungiite kwa mwithukiisya, sisya miio ila matumia yonthe ivuvwe ndawa ya kuaa mitutu yonthe.

Twivatane na kuthokya andu me mbee waeli vala tuuthukumia

Nimuthuthwa mutumie muno kuneena na aeni menyu muitumia nzia syi kivathukanio ta simu muteokumana metho kwa metho

Kwikala uithesya vandu vala uuthukumia o wekalanga

Twiahiwa tutumie sanitaisa (kana liquid alcohol yina uvulano wa ilungu miongo muonza (70%) yiulu wa yiana). Onaingi sanitaisa itevo, no tutumie “chlorine” ivulanitwe na kiwu kana ndawa ila syuwaa mitutu tuvulanutye na kiwu

Kuneena aeni maitu tutumiite nzia ingi syi kivathukanio mat kuka vanduni va wia

Tuvanegthei undu tutonya uvikia aeni maitu tutekumeta moke vanduni vaitu va wia. Ethiwa muyina miio ya uthukama ou, tumiai simu. Mwasindwa vyu , manthai nzia ingi sya kuthukuma nziani ino muitumia mutandao uyu: www.giss.tv

Nthini wa syindu ila twikiia matuni maitu tuithukuma sya kwiwa wasya tumanye kana nikukwatanya uwau uyu nasyo

Twithuthwa mundu amina kutukmia miyo uyu aviduanye kamuto kala ke nthini ekie kangi kai kwa aeni maitu, twikulwa tumakuniekie muiyo uyu woo na kitambaa kitheu moke kwosa vau nemo enetusuviane. Tukune miio yiyu ndawa twamina ivindi situ sya kukulya aeni makulyo masuungiite (kana interview):

Twikulwa tutumie kitambaa kiinditwe nthini wa ‘ethyl alcohol’ kusithambya. Tuikatumie ‘chlorine’ kuthambya nundu niyiisaa (corrode) i-miio. ‘Ethyl alcohol’ ikwatikanaa ndukani ila itesaa ndawa sya andu.

Nituukulwa tuikathokye mbee wa aeini eli mawiani maitu

Kii kitonya kwikwa ila twavika kitulu, indi vathi ou, twikale tutaanisya na itambya na nusu kuma mundu umwe kuthi ula ungi na tutumia katambala kala kathiiwe kukunika munuka na manyuu maitu (kana mask).

Ithangu ya Keli

Atangaasi na ala meyumilitye kuthuma wate ndivi (eeyunya)

Kilioni kii kya keli kya mitalala yitu twimunenga kwa ukuvi mwolooto ula unanganitwe ni ngwatanio ya muvea wa utheu wa ndunia (kana World Health Organization – WHO) na mivea ingi kuatania na uwau uyu uvithukiite nundu wa COVID -19, Nikana isese situ sya utangaasi sya kila mbai syithiwe itonya kumya uvoo mulungalu nesa utena miteetemanganio.

Mauvoo matena uwo wa wawo (Kana Fake News)

Twikulwa twivetanei mauvoo aa mongelelee na matena uwo wawo: ngwatanio ya utheu wa ndunia yonthe (WHO) witwia 'uwoo mwongelelee' ni uwoo utenauwo na muvundiane kuma kwa uwoo ula wawo ula ukutambaa anduni uituma andu makwatwa ni kivuvu na mayosa matambya ala mataile. Uwoo wa uko uyu nikuete mathina anduni. Twituthwa tutaanisye na kutunga uwoo utenauwo kana mauvoo mautetemya ethukiisya.

Twikulwa tuatiie uwoo ula unenganitwe ni asomi ma uwau uyu na mitalala ya ngwatanio ya utheu wa ndunia (Kana WHO)

Twilikanwa kana tui ataalamu nongi kana asomi ma uwau uyu, na kana ala masomee kindi kii na amnthe ma nznzo yakyo nimo matonya kwithiwa maelesya kinthini kya COVID 19 kwa andu onthe.

World Health Organization

Kwithya mbee, ndawa sya miti na mituo yitu ya mbai

Tuma umanyi Mwingi ta mabi wa maleu ala tutonya uya na ndawa sya miti ila tutonya unywa ila ina la ikutunenga vinya wa kukitana na mowau ala tukomonaa namo.

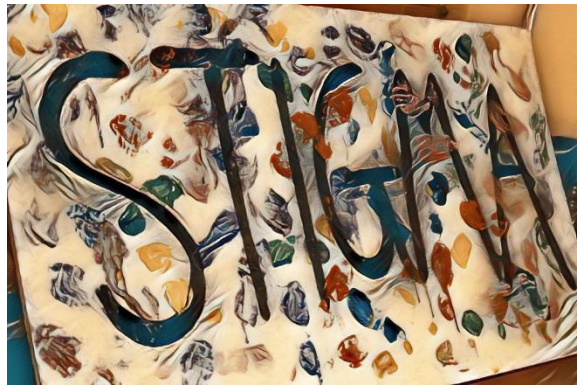
Tunyaiikyei uvoo uyu tutumiite ithyomo situ na kthyomo kila kyolotetwe ni nthi ta kithyomo kya nthi

Uvoo unenganitwe kwisila luka ya mama ni kavaa na niuelekeeka okwa mituki. Twithwei andu aikiiku kwa kumya uvoo mbaini syitu, Ethiwa muina muthukumi kati wenye; utonya uneena luka ya kisio kiu kyenyukya uthukumi, manthanai na umwe. Ve syumdu mbingi syakwithukiisya syumnite na mbai. Mutonya kutandithya muminukilyoni wa ithangu yii nituumunega kundu kwi kivathukanio kula mutonya kumya mauvoo makwitilika vate nzika.

Twivatane na kyoneo

Kwianan na wumo wa uwau wa COVID -19 Isese mbingi syaambie na kuwita 'uwau wa china' (Kana chinese virus).

Kii kyaetie kivathukanio kya andu na kimena nthi yonthe, kyanangite aindi.

Kisioni kitu kindu ta kii na kineenikie kwa andu ala maitu maendie kumantha wia nthi ingi. nthi imwe ninoonanisye kindu kitaumiite nesa vyu kutenga na kwiwithya andu maitu woo kuvikila ona kutumiwa ndeke imalatye.

Na nundu wa ou, ni twailitwe kwisuvia muno kila kikuma kanywani witu twivetanite na kutumia tuteto tutelekele umo wa andu umo wa mundu ona kana mundu uyu ethiwa awaie kya?

Kameme nikutumika muno kwikya mbee uwo wa kimundu na kuuthonoa vyu anduni.

Kwivetana na kumya uvoo utesi umo wawo

Matuku aya kwina ingendili si kwenda kuvana andu mbesa vate kutumia vinya. Kindu ki nikuma anduni kana maundu ula meeyutukie: kwa muumvywano; kwa kutumia ndawa, miteko kana kwikiwa kyama.

Kuweta kindu tusuviite ndaia ya mundu

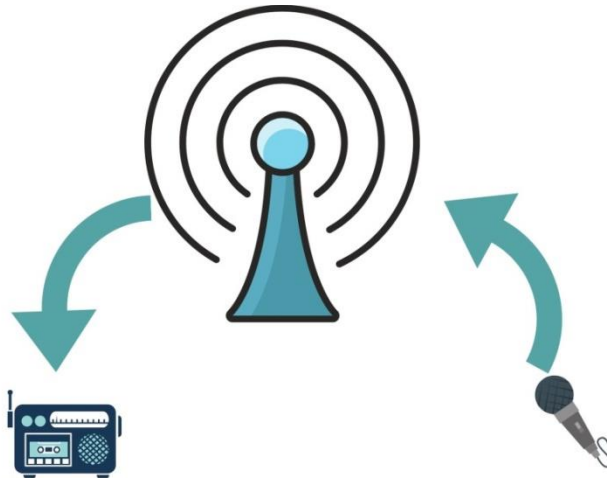
Ethiwa niwisi mundu wina ndalii kana unoowaiwe ni COVID -19, twaile kwambililiya thina uyu na kunenga ndaia andu ma musyi na umundu mwene. Thina makulyo maku muno. Iyikiie – iyatuni syoo.

Twamina kuthukumana na maunu ala maumanite na I mbai na aungamii maitu

Wetai matambya ala mosetwe ni nthi, kisio ona mbika kiwangoni kya mbai; twambililye na maundu ala makundu ala makune muungu kana matetikilitwe ivindani yii.

Lilikana kana kameme ni kiao kya kutavya andu maana ma kwiyumilya kwa uwau uyu mwiini waku kana ndalili na kwitikilya aunamiii ma utheu kuthima ala mememuisyoni wa kukwatwa mituki na andu ala mena I ndalili. Kithimo nikisi kukwata ala mate awau na kusia uima wa mwii ula muwau.

Kwikya mbee mituo ya mbai

Kwikya mbee kwikalania imwe ivindani yii ya kuingwa kwa kuumaluka kuma kision kyaku.

Umanai na maundu taandu ma musyi umwe mutonya kwika mwi vamwe ta kutuma nthungi kana mikeka kuimani kuu na ingi mbingi.

Seuvya misyi kula mwaiwe ni mwanya wa kusevya mulilikanite mawia ma aka na ala ma aume. Ananiaia mbano ila uilye kikaloni kimwe kana mwike maundu angi vamwe tuvetanite na iliko stu kutinda syisilitye uvoo wa uwau wiwoka na mauthuku mawo.

Kunai maleve kamemeni kwivetana na kau wa andu matwaanite na kuthinia syana na aka. Tayu kuvinge ou, nituukwata malipoti muno yiulu wa maundu ta aya undu maingivite misyini.

Tukunie maleve kwananiambano ila tulye vamwe ta andu ma nyumba imwe na tuimantha syindu ingi ila syikuola kutinda twisilitye uvoo wa uwau uyu.

Kundu kula kwingi, kusoma kwa syana sya sukulu kwisila mitandaoni nikwaemie nundu wa kwithiwa kisomo kiyikumavikia kuu nundu wa kukosa mitambo ya kukivikya kuu (Kana Network) O kana kukosa simu. Lilikanai isomoni kwisia kamemeni musuvie ilungu yii ya syana ila sy na thina uyu wise kwithia meona ala angi ivndani yii sukulu syivingitwe. Thokyai alimu masomethye kamemeni.

Tavyai ethukeesya kuinguwa kwa kula kuingitwe kuyiumaanisa COVID -19 ndikw! Tumalilikanie kunena ndaia na kwika ula wonthe twailitwe kwisila muvea wa uungamii wa utheu wa nthi yitu.

Ni useo tukethiwa na mesilya maseo na makwaka na tuyithiwa tukwatanite ta mbai ivindani yii ya uwau uyu

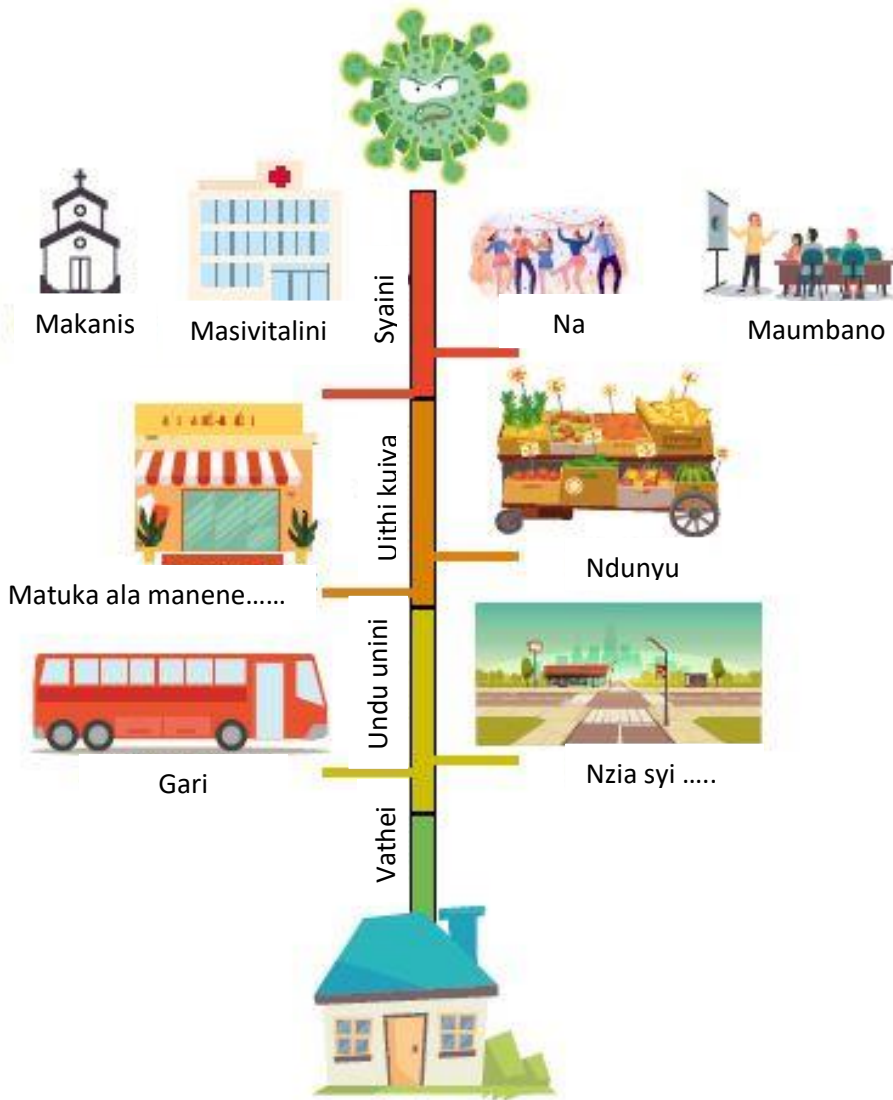
TwaTwambiliyei kuneenania katikati witu na mbai tuonanie masomo ala uwau uyu utusomethesye na undu ula tutonya kwiyukulilya kuma vau.

Tukunie wasya kila mundu asuvie mbesa na kueka kuvanga syindu ite na vata

Tavya I mbai yose mituo ya utheu wa mwii ta kindu kya maana muno. Mbesa ti kimwe kya syindu ila syi unyaaikya uwau uwau indi kuthuka kwa mbesa nikwo kwina muisyo wa kunyaaikya na kukwaatwa ni uwau.

Tavyai I mbai itumie maleu ala me kwongela vinya wa kwisiia na mowau mwiini na kuettee mbai ivindi kamemeni undu maleu aya mauwaw na kwongela syindu ila mwii wendaa ila syauwawa ni aa ummau maitu

VALA WINA MUISYO VYU WA KUKWATWA NI UWAU UYU WA COVID -19

Vala utonya kumya mauvoo:

Ngwataniao ya muvea wa utheu wa ndunia yonthe (Kana World Health Organization)
<https://www.who.int/es>

Mathangu ala mavathulitwe mena uvoo wa utandithya wa uwau wa COVID -19
<https://ijnet.org/en>

ngwataniao ya anndiki ma nthi yonthe kana (International journalists newtwork)
<https://gijn.org/gijn-en-espanol/>

South Africa
<https://sacoronavirus.co.za/>

African Union
<https://africacdc.org/covid-19/>

World Health Organization Africa
<https://www.afro.who.int/health-topics/coronavirus-covid-19>

Cultural Survival